

Maatwerkplan aanpak zwerfafval schoolroutes Borger-Odoorn

Colofon

Opdrachtgever:	Gemeente Borger-Odoorn/AgentschapNL
Contactpersoon:	contactpersoon Borger-Odoorn
Opdrachtnemer:	Active Professionals Fascinatio Boulevard 562-1 2909 VA Capelle a/d IJssel
Projectleider:	Mundel van Wezenbeek
Status:	Definitieve versie

Inhoudsopgave

COLOFON.....	2
1. INLEIDING.....	4
2. BELEID EN ORGANISATIE.....	7
3. REINIGING.....	9
4. PARTICIPATIE.....	10
5. VOORZIENINGEN.....	13
6. COMMUNICATIE.....	14
7. HANDHAVING.....	15
8. MONITORING.....	17
9. MAATWERKPLAN.....	18
10. BIJLAGEN.....	21

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

Het actieprogramma 'Gemeente Schoon' biedt gemeenten de hulp en instrumenten die nodig zijn voor borging van een structurele aanpak van de zwerfafvalproblematiek. Belangrijke aspecten van zwerfafvalbestrijding, zoals communicatie, participatie voorzieningen, reiniging, monitoring en handhaving worden integraal benaderd. Het programma van Gemeente Schoon is erop gericht dat de gemeente de juiste maatregelen treft, deze effectief en efficiënt uitvoert en deze aanpak in het beleid verandert. Daarbij moet draagvlak bij de burgers en collega's gecreëerd en vastgehouden worden. Gemeente Schoon biedt met dit focusprogramma ondersteuning bij de implementatie in de gemeentelijke organisatie.

De gemeente Borger-Odoorn heeft bij Agentschap NL ondersteuning aangevraagd voor de aanpak van zwerfafval. Deze aanvraag richt zich vooral op de schoolroutes: de routes die scholieren van hun dorp naar school fietsen en weer terug. Dit is de eerste keer dat de gemeente daadwerkelijk iets wil doen aan zwerfafval, eerder is daaraan geen specifieke aandacht besteed.

Borger-Odoorn is een landelijke gemeente in Zuidoost Drenthe. Relatief weinig inwoners, op een groot oppervlak en verdeeld over 25 kleine kernen. Dit zijn authentieke brinkdorpen en uitgestrekte veendorpen, waar bijna 26.000 inwoners in leven. Het is een rustige en ruimtelijke gemeente met veel zand, veen, bos en heide.

1.2 Doel van dit maatwerkplan

Het doel van dit maatwerkplan is het leggen van een structurele basis voor een integrale aanpak van de zwerfafvalproblematiek bij de schoolroutes in de gemeente Borger-Odoorn.

1.3 Locatiebeschrijvingen

Dit maatwerkplan heeft vooral betrekking op de omgeving van de scholen en de routes naar de scholen toe.

De scholen bevinden zich in Emmen, Stadskanaal, Gieten en Borger. Hiervan is de MAVO in Borger de enige school die zich ook daadwerkelijk binnen de gemeentegrenzen van Borger-Odoorn bevindt. Rond de school (bij het tussenportaal van bejaardentehuis de Ieme en bij de snackbar) en tussen de school en de nabijgelegen winkels (vooral Albert Heijn) wordt lichte hinder ondervonden van zwerfafval. Deze schoolomgeving wordt daarom meegenomen in dit maatwerkplan.

De gemeente Borger-Odoorn met de middelbare school in Borger in rood en de bijbehorende globale fiets-/snoeproutes naar Borger, Emmen en Stadskanaal

Van zowel de school in Borger, als die in Emmen en Stadskanaal wordt hinder van zwerfafval ondervonden op de route van en naar de school. Routes die bijvoorbeeld vaak gefietst worden, zijn:

- van Borger via Buinen en Nieuw-Buinen naar Stadskanaal,
- van Exloo naar Emmen (over de Exloerzandweg)
- en van Borger naar Emmen (over de Odoornestraat).

Het zwerfafval op deze routes bestaat voornamelijk uit blikjes en pet-flesjes.

Vanuit het Esdalcollege in Borger gaan de leerlingen vaak in de pauze naar de nabijgelegen Albert Heijn in Borger toe. Rondom de ingang van Albert Heijn wordt met regelmaat ook veel zwerfafval aangetroffen.

Tot slot is er ook nog sprake van (zwerf)afval dat door de inwoners van de gemeente Borger-Odoorn net over de gemeentegrenzen wordt gedumpt, bijvoorbeeld in de gemeente Aa en Hunze. Waarschijnlijk komt dit doordat de inwoners de prijs van hun afvalheffing (tariefdifferentiatie op gewicht in Borger-Odoorn) proberen te drukken.

1.4 Integrale aanpak

Dit maatwerkplan gaat in op verschillende aspecten die van belang zijn voor de aanpak van zwerfafval. In de volgende hoofdstukken wordt ingegaan op de volgende onderdelen:

- Beleid en organisatie,
- reiniging,
- participatie,
- voorzieningen,
- communicatie,
- handhaving en
- monitoring.

Elk van deze onderdelen wordt geanalyseerd en er worden aanbevelingen over gedaan. Tot slot worden de adviezen gebundeld en worden er kostenindicaties aan gekoppeld. Bij elkaar vormen deze adviezen het maatwerkplan.

De maatregelen uit dit maatwerkplan streven naar het minimaal behouden (de huidige situatie) van een hoge netheid/schoonheidsgraad rondom de school en bij de snoeproutes.

1.5 Projectaanpak

De benodigde informatie voor dit maatwerkplan is afkomstig uit gesprekken met de beleidsmedewerker afval van de gemeente Borger-Odoorn (Bianca de Rijk), de opzichter van de gemeente (Hildo Vogelzang), een betrokken burger (Rob van der Hoop), één van de boswachters (Jos de Graaf), een bedrijfsleider van AH Borger (Hans Teunissen) en Synthese adviesgroep, vertegenwoordigd door Lourens Aalders en Mundel van Wezenbeek.

De gesprekken hebben geleid tot een goed beeld van de huidige situatie wat betreft zwerfafval in de gemeente Borger-Odoorn, waarbij ook diverse aanknopingspunten voor oplossingen voorbij kwamen.

2. Beleid en organisatie

2.1 Analyse huidige situatie

De gemeente Borger-Odoorn heeft (de laagste) stedelijkheidsklasse 5. Volgens de definitie van het CBS houdt dit in dat het gaat om niet-stedelijk gebied met minder dan 500 omgevingsadressen per km². Bij deze stedelijkheidsklasse wordt overwegend een schoon tot zeer schoon beeld van de openbare ruimte verondersteld.

Sinds 1998 is er bij de inzameling van huishoudelijk afval Diftar ingevoerd in de gemeente (hier: tariefdifferentiatie op basis van het gewicht dat men aanbiedt). Sindsdien zijn er geen prullenbakken (behalve bij een picknickplaats) aanwezig. Dit is een bewuste keuze, om het dumpen van huisvuil in de prullenbakken te voorkomen. Het niet plaatsen van prullenbakken kan het zwerfafval bij de snoeproutes mogelijk versterken, door de ontbrekende faciliteit om afval weg te gooien. Anderzijds kan de directe omgeving van een afvalbak ook weer zwerfafval aantrekken.

Echter, het aantal daadwerkelijke meldingen van zwerfafval (blikjes, verpakkingen, pet flesjes) valt nog steeds mee. Slechts twee locaties zijn, gezien het aantal meldingen, overlastlocaties van zwerfafval. Dit is bij de Drouwenerstraat in Borger en bij de Odoornerstraat in Ees. Daarnaast zijn er af en toe meldingen van het storten van vuil. Dit is vooral aan de rand van de gemeente en bij de visvijver. Tot slot wordt er in de bossen soms groenafval gestort.

De gemeente doet komend jaar op NME (natuur- en milieueducatie)vak een project op zwerfafval te voorkomen.

2.2 Knelpunten

Ten aanzien van beleid en organisatie zijn de volgende knelpunten onderkend:

- Door gebrek aan urgentie is er de afgelopen jaren niets gedaan om het zwerfafval te voorkomen. Toch is dit een onderwerp dat, gezien de overlast die inmiddels wordt ervaren, aandacht verdient.
- Vanuit de gemeente wordt er nog geen actie ondernomen om de snoeproutes schoon te houden door zwerfafval te voorkomen of op te ruimen.

2.3 Advies

Ten aanzien van beleid en organisatie komen we tot de volgende adviezen:

- Het afvalbeleid wordt het komende jaar opnieuw vastgesteld. Het is aan te raden zwerfafval onderdeel te laten zijn van dit afvalbeleid en hiervoor ook capaciteit en financiële middelen beschikbaar te stellen.

- De scholen ondersteunen bij initiatieven om zwerfafval te voorkomen. Met scholen of ouders gedragsverandering proberen te bereiken om zwerfafval bij de fietsroutes te voorkomen.
- In de kern Drouwen woont een inwoner die met medewerking van jongeren graag actief aan de slag wil om zwerfafval te voorkomen en op te ruimen. Vanuit de gemeente kan een project worden opgezet voor de aanpak van zwerfafval, waarbij deze persoon betrokken wordt en mogelijk als kartrekker kan dienen.

3. Reiniging

3.1 Analyse huidige situatie

De gemeente Borger-Odoorn heeft sinds 1998 Diftar op basis van gewicht. De kans is aanwezig dat hierdoor het zwerfafval toeneemt, echter valt dit tot nu toe, op enkele uitzonderingen na, mee. De enige uitzonderingen zijn de omgevingen van scholen, de schoolroutes en illegale dump in de bossen.

Zwerfafval en –vuil werd voorheen door een (solistisch) opererende medewerker vanuit de gemeente met trekker en aanhanger opgehaald. Dit is helaas gestopt en er is geen vervanging gekomen, noch is dit een duidelijke taak binnen de uitvoeringsdienst.

De gemeente heeft na het invoering van Diftar met Staatsbosbeheer de afspraak gemaakt dat het illegaal gestorte afval in de bossen door de gemeente wordt opgehaald. Staatsbosbeheer kan dit telefonisch doorgeven bij de gemeente, deze haalt het vervolgens op. Deze afspraak wordt door de gemeente nog steeds keurig nageleefd. De reiniging van de straten gebeurt periodiek, maar niet structureel. De gemeente beschikt hiervoor over een eigen veegmachine.

Snoeiafval kunnen inwoners van de gemeente Borger-Odoorn aan de straat zetten. Wanneer zij de gemeente bellen, wordt dit vervolgens gratis opgehaald. De gemeente verwerkt dit snoeiafval in de snippermachine. Tevens is er een afvalbrengpunt, deze wordt goed bezocht. Tot slot is er eens per jaar een paasvuur, waar takken verbrand worden.

3.2 Advies

Ten aanzien van reiniging komen we tot de volgende adviezen:

- Voor de gemeente Borger-Odoorn is het wenselijk om een beeldkwaliteitplan met schoonheidsgraden op te stellen. Hiermee wordt de kwaliteit van het gebied beschouwd. Dit kan op het gebied van zwerfafval, maar het is zeker te overwegen om de beeldkwaliteit van de hele openbare ruimte in kaart te brengen.

Aan de hand hiervan worden gebieden geselecteerd met veel en weinig zwerfafval. De gebieden waar de meeste overlast is, worden het meest gereinigd. Er wordt nu periodiek gereinigd; het is beter om te reinigen op basis van beeldkwaliteit, zodat er wordt schoongemaakt wanneer dit het hardste nodig is. Ook kan dan extra aandacht worden geschonken aan de hotspots (schoolroutes) en kan bij meer schone omgevingen de reinigingsfrequentie terug geschroefd worden.

- Het is te overwegen om mensen van de sociale werkvoorziening in te zetten op de handmatige veegtaken. Dit sluit goed aan bij de Wet werken naar vermogen, die in 2013 naar alle waarschijnlijkheid in gaat. Ook kan de inzet van vrijwilligers of scholieren benut worden.

4. Participatie

4.1 Analyse huidige situatie en knelpunten

Er lopen op dit moment geen projecten om zwerfafval tegen te gaan in de gemeente Borger-Odoorn. Wel is er een actieve burger die hier graag meer mee wil doen. Deze inwoner woont in Drouwen en ergert zich daar aan de hoeveelheid zwerfafval. Deze inwoner heeft vooral interesse om met de jeugd iets te doen, zowel op preventief vlak (zoals voorlichting) als bij reiniging (bijvoorbeeld prikacties met scholen).

In het verleden (net na de invoering van Diftar) hebben enkele verenigingen (waaronder de Lion's Club) en politieke partijen zwerfafval opgeruimd. Helaas is dit initiatief na enkele keren min of meer doodgebloed. Afgelopen jaar heeft het Esdalcollege een actie uitgevoerd om de omgeving van de school op te ruimen. Tevens prikken leerlingen met straf soms de omgeving van de school schoon. Bij één van de hotspots, de Albert Heijn in Borger, ruimen (de AH) medewerkers elke dag het zwerfafval op.

In Nieuw-Buinen is een werkplaats waarin een werkgelegenheidsproject wordt gedraaid. Hierin zijn 5 medewerkers (die iets terug willen doen voor hun bijstand) actief, zij werken drie dagen in de week. Gemiddeld besteden zij één dag in de week aan het schoonhouden van de omgeving in het dorp Nieuw-Buinen. Dit onder meer door zwerfafval te prikken/op te halen, door dumpafval te verwijderen en door vuilniszakken weg te halen. Dit is niet in plaats van, maar aanvullend op andere initiatieven die er zijn van de gemeente of van derden.

Tot slot wordt er ook meegedaan aan landelijke acties, maar het enthousiasme is niet geweldig: tijdens de opschoondag in maart afgelopen jaar heeft er één vereniging mee gedaan en afval opgeruimd. Ook tijdens de jaarlijks terugkerende actie 'NL doet' wordt er afval in de gemeente Borger-Odoorn geprikt. Ook de wethouders en burgemeester helpen dan met opruimen. In 2012 is er tijdens de opschoondag door de hondenclub Bronnegerstraat in Borger 55 kg opgehaald, door dorpsbelangen Klijndijk 65 kg, door dorpsbelangen Westdorp 405 kg, door het plaatselijk belang Odoornerveen 225 kg en tot slot door de brandweer Tweede Exloërmond 690 kg zwerfafval.

4.2 Verbeterpunten c.q. knelpunten

Ten aanzien van participatie zijn de volgende knelpunten onderkend:

- Jongeren worden niet aangesproken op weggooigedrag. Vanuit allerlei kanten (handhavers vanuit gemeente, docenten, politie, boswachterij) zijn er mogelijkheden om dit wel te gaan doen.

4.3 Advies

Ten aanzien van participatie komen we tot de volgende adviezen:

- De activiteiten van de sociale werkvoorziening in het dorp Nieuw-Buinen stimuleren, zodat deze behouden worden. Eventueel de mogelijkheden onderzoeken om hen in de gehele gemeente in te zetten voor het pikken van zwerfafval.
- Kinderen zijn, rond de omgeving van scholen en bij de snoeproutes, een belangrijke veroorzaker van zwerfafval. Het is daarom goed om actie te ondernemen richting leerlingen van basisscholen en middelbaar onderwijs. Bijvoorbeeld:
 - De leerlingen iets creatiefs laten doen met het zwerfafval op straat. Naast educatie over de gevolgen van zwerfafval in het milieu, ook projecten opzetten die dit voorkomen. Bijvoorbeeld door scholieren met het zwerfafval schilderijen, beelden of kunstwerken te laten maken.
 - Scholieren tijdens het einde van het laatste schooljaar in groep 8 zwerfafval op laten ruimen. Hun lesrooster biedt er in deze periode vaak net wat meer ruimte voor. Daarnaast werkt het opvoedkundig om de jaren erna minder afval weg te gooien, wat het effect van de actie vergroot.
 - Scholieren van het Esdalcollege door middel van de leerlingenraad betrekken. De leerlingenraad het probleem voor leggen en met een oplossing laten komen, zodat zij dit richting de andere leerlingen gaan oppakken.
 - Inzetten op de aanpak van zwerfafval via jongerenwerk of NME centra. Met daarbij twee doelen in gedachten: het opruimen van het zwerfafval zelf én jongeren leren dat afval op straat weggooien niet hoort.
 - Faciliteren van maatschappelijke stages door scholieren van het Esdalcollege, gericht op het opruimen en voorkomen van zwerfafvalproblematiek. Laat ze zelf de oplossingen bedenken! Door jongeren zelf de projecten te laten initiëren staan ze er vaak meer achter omdat het iets van henzelf is. De gemeente kan vervolgens middelen beschikbaar stellen om deze projecten uit te voeren.
- Opzetten van een project waarbij vrijwilligers worden aangespoord om zwerfafval op te ruimen. In principe is dit ook direct in hun voordeel: zij ervaren een mooiere en schonere wijk (waarin ze wonen of naar school gaan). Het is daarnaast mogelijk om er een vergoeding tegenover te zetten. Dit kan vergoed worden uit het deel dat de gemeente bespaart op inzet van eigen of ingehuurd personeel.

Het is goed om de opruimactie aan te laten sluiten op een landelijke actie, zoals is gebeurd bij de jaarlijkse opschoondag en 'NL doet'. Het is echter wel van belang om hieraan voldoende aandacht te geven via communicatie, zodat verschillende mensen en verenigingen hieraan mee gaan doen. De impact kan dan alleen maar groter worden.

- Burgers de mogelijkheid geven een locatie te adopteren, bijvoorbeeld een groen strook, fietspad of parkeerplaats. Op deze locatie zijn zij verantwoordelijk voor het opruimen van het zwerfafval en spreken zij mensen aan op weggooigedrag. Door het gevoel verantwoordelijk te zijn, worden vrijwilligers vaak actiever. De gemeente kan hen faciliteren in benodigdheden.

- De gemeente heeft middelen om het zwerfafval op te ruimen ter beschikking: knippers, grijpers, werkhandschoenen, containers en afvalzakken. Communiceer dit ook naar partijen, zodat ze weten dat ze hiervan gebruik kunnen maken.
- De verschillende doelgroepen: scholen, winkeliers, inwoners en buurtverenigingen meer samen laten werken. Deze niet langs, maar met elkaar laten werken. Vanuit een goede coördinatie, zodat de boodschap duidelijk is. Naderhand ook momenten inplannen voor evaluatie.

Voor het tegengaan of opruimen van zwerfafval in de bossen kunnen bijvoorbeeld de boswachters of de plaatselijke scouting betrokken worden. In winkelcentra kunnen de winkeliers (als mede veroorzaker) meedenken, participeren of sponsoren.

5. Voorzieningen

5.1 Analyse huidige situatie

Er zijn op dit moment, op een enkele uitzondering bij een picknick plaats na, geen voorzieningen aanwezig om zwerfafval kwijt te kunnen (afvalbakken). Het is een bewuste keuze van de gemeente Borger-Odoorn om geen afvalbakken of blikvangers te plaatsen, aangezien zij gebruik maken van Diftar op gewicht en dump van huisvuil bij de afvalbakken willen voorkomen. Dit betekent echter wel dat er daarom ook geen blikvangers of afvalbakken langs de fietsroutes van en naar de scholen staan.

Naast de snoeproutes, komen er ook steeds meer meldingen van Staatsbosbeheer binnen dat er dumpafval, als mogelijk gevolg van de diftar situatie in de gemeente, in de bossen ligt, zowel in de gemeente Borger-Odoorn als Aa en Hunze. Hoewel illegale dump niet tot zwerfafval behoort, roept het bij de burgers wel hetzelfde ongenoegen op.

5.2 Verbeterpunten c.q. knelpunten

Ten aanzien van de voorzieningen zijn de volgende knelpunten onderkend:

- Gebrek aan voorzieningen maakt het 'moeilijker' voor scholieren om hun afval niet te laten slingeren. Immers, ze kunnen het niet weggooien, maar moeten het meenemen. Het wel plaatsen van voorzieningen, zoals afvalbakken en blikvangers, kan dit voorkomen of verminderen. Het zwerfafval of de illegale dump die wel komt bij de afvalbakken is dan geconcentreerd en kan makkelijk opgehaald worden.

5.3 Advies

Ten aanzien van de voorzieningen komen we tot de volgende adviezen:

- Zorg voor voldoende afvalbakken op schoolpleinen (door scholen).
- Plaats op locaties waar veel zwerfafval is, een prullenbak zodat zij dit kwijt kunnen. Bijvoorbeeld bij de Albert Heijn in Borger, zij vragen hier ook om. Bij de schoolroutes is het plaatsen van vangnetten juist weer een uitkomst. Zelfs wanneer afval ernaast terecht komt, zorgt dit nog voor een opeenhoping van afval, waardoor dit gemakkelijk opgehaald kan worden.

Hierbij kan gebruik worden gemaakt van het afvalbakkenplan van Gemeente Schoon (www.gemeenteschoon.nl). Op basis van onderzoek hebben zij bekeken op welke plaatsen je wel en niet voor voorzieningen moet zorgen. Hierbij ook ermee rekening houdende dat de jeugd vaak niet de groep is die het afval mee naar huis neemt.

6. Communicatie

6.1 Analyse huidige situatie

Jaarlijks doet de gemeente Borger-Odoorn mee aan de landelijke opschoondag, georganiseerd door Nederland Schoon in maart. Via het lokale krantje en de eigen website wordt hieraan aandacht besteed via oproepjes. Doel is om verenigingen en inwoners hieraan mee te laten werken. Er zijn drie verenigingen die elk jaar hieraan deelnemen. De verdere respons is nihil.

Naast dit jaarlijkse project, worden er ook elk schooljaar door de basisscholen enkele NME (Natuur- en MilieuEducatie) projecten opgepakt. Hier zitten ook zwerfafval projecten tussen. Dit schooljaar hebben de basisscholen een project over zwerfafval uitgekozen.

Enkele jaren geleden heeft het Esdalcollege een actie uitgevoerd waarbij docenten al het verzamelde zwerfafval uit de omgeving in de kantine hebben gelegd. De leerlingen ervaren zo de hinder van zwerfafval. De hoeveelheid zwerfafval rond de school is daarna duidelijk minder geweest, ook al was het effect niet blijvend.

6.2 Advies

Ten aanzien van de communicatie komen we tot de volgende adviezen:

- Zwerfafval structureel opnemen in communicatie over afval. Vergeet niet alleen anderen aan te sporen en hierover te communiceren, maar laat ook zien wat je als gemeente doet om zwerfafval op te ruimen en te voorkomen.
- Zwerfafval opnemen als aandachtspunt op de afvalkalender.
- Lijst van betrokkenen aanleggen. Dit kunnen bijvoorbeeld winkeliers, de gemeente, de boswachter, betrokken burgers en schoolbesturen zijn. Deze met regelmaat met elkaar in contact brengen. Zij hebben allemaal baat bij een schone omgeving.
- Laat betrokkenen ook zelf zorg dragen voor communicatie. Bijvoorbeeld scholieren die een artikel schrijven voor de schoolkrant of een aantal posters ontwikkelen, winkeliers die een artikel opstellen voor het wijkblaadje, enzovoorts.
- Communicatie en communicatiemiddelen kunnen op allerlei manieren worden ingezet. Zo is het bijvoorbeeld belangrijk om de communicatie begrijpelijk en passen bij de doelgroep te maken. Maak daarom de communicatie herkenbaar en toegankelijk voor iedereen. Vertaal naar begrijpelijke taal. En passend in de leefwereld van de doelgroep.

Ook werkt het om de projecten en acties ludiek te maken, bijvoorbeeld door een stroomtocht naar zwerfafval door (half)jaarlijks de boswachterij te (laten) organiseren. Het is goed om de effecten van het veroorzaken van zwerfafval te visualiseren (een zwembad vol) of een plaatje van ratten rondom de hot spots.

Bij de acties werkt het om een wedstrijdelement in te voeren. Men werkt harder als je kunt winnen van een ander! Bij voorkeur een wedstrijd met een 'beloning', deze beloning kan eventueel gesponsord worden door de middenstand.

Voor veel van deze communicatiemiddelen hoef je niet zelf het wiel uit te vinden. Gebruik de communicatiemiddelen van Gemeente Schoon (www.gemeenteschoon.nl), zie ook onderstaande afbeelding.

- Het Esdalcollege in Borger is een school die graag mee wilt werken. Onder meer door de ruimte te geven om met de leerlingen projecten op te pakken op het gebied van zwerfafval. Maak hier gebruik van! Zo zou iemand van de gemeente (bijvoorbeeld een opzichter) of een boswachter iets kunnen komen vertellen over zwerfafval. Ook heeft het Esdalcollege aangegeven mee te willen werken aan een zwerfafvalproject met alle scholen uit Borger-Odoorn en buurgemeenten, tevens om de ruimte op school ter beschikking te stellen voor leerlingen van alle scholen. Dit kan ingevuld worden met een workshop over zwerfafval, georganiseerd door de gemeente (eventueel samen met de boswachter).
- Maak gebruik van social media (o.a. Facebook, Hyves, Twitter) om jongeren aan te spreken. Er zijn bruikbare filmpjes te vinden op YouTube.
- Zorg dat niet alleen de leerlingen, maar ook de scholen voldoende aandacht krijgen. Bijvoorbeeld door ze positieve publiciteit (artikel op gemeente pagina) te geven wanneer ze een mooi project hebben gedaan om zwerfafval op te ruimen of te voorkomen. Daarnaast kun je de scholen ook op andere manieren belonen: repareer een fietsenrek of een lantaarnpaal snel wanneer een school een zwerfafvalproject heeft aangepakt. Of geef ze een excursie cadeau naar een afvalverwerkingsbedrijf met de betrokken klassen.

Voorbeeld poster van Gemeente Schoon

7. Handhaving

7.1 Analyse huidige situatie

De gemeente Borger-Odoorn handhaaft op dit moment helemaal niet op zwerfafval. Zwerfafval heeft op dit moment geen prioriteit in het handhavingsbeleidplan, waardoor er weinig capaciteit ter beschikking is. In het verleden zijn er twee toezichthouders geweest die zich bezig hielden met zwerfafval. Helaas zijn zij niet meer actief.

Enkele boswachters hebben ook de bevoegdheid om te handhaven en om bekeuringen uit te delen. Uiteraard alleen wanneer ze iemand op heterdaad betrappen. De boswachters kiezen voor een opvoedkundige stijl, ze spreken aan op gedrag. Alleen wanneer iemand vaker de fout in is gegaan, bekeuren ze.

7.2 Verbeterpunten c.q. knelpunten

Ten aanzien van de handhaving zijn de volgende knelpunten onderkend:

- Er is geen handhaving (vanuit de gemeente) op zwerfafval in de gemeente Borger-Odoorn. Alleen in de bossen door sommige boswachters. Inzet en structurele aanpak hiervan voor de hele gemeente is nodig, met name op de snoeproutes.

7.3 Advies

Ten aanzien van de handhaving komen we tot de volgende adviezen:

- Zwerfafval een aparte plaats laten innemen bij het handhavingplan.
- Met enige regelmaat een handhavingactie doen langs schoolroutes, bij voorkeur net voor en na schooltijden. Hierbij eerst richten op voorlichting en vervolgens pas op waarschuwen (jongeren aanspreken op hun gedrag) en als laatste redmiddel verbaliseren.
- Beginnen met een toezichthouder naar de scholen te laten gaan en de ruimte geven om iets te vertellen over zwerfafval. Hiermee laten zien dat de gemeente dit belangrijk vindt. Door de toezichthouders in hun uniform te laten komen stralen ze autoriteit uit, en is het effect van wat ze zeggen op de jeugd alleen maar groter.
- Foto's of filmpjes maken van leerlingen die zwerfafval weggooien. Door hen later te confronteren, worden ze bewust dat ook zij veroorzaker zijn van het zwerfafvalprobleem rond de scholen.

8. Monitoring

8.1 Analyse huidige situatie

De enige manier waarop nu gemonitord wordt op zwerfafval in de gemeente Borger-Odoorn, is via de meldingen die binnen komen. Verder wordt er niets gemeten. Dit is een bewuste keuze van de raad, sinds er voor Diftar is gekozen.

Er zijn op twee plaatsen meldingen van zwerfafval gedaan in de dorpen bij schoolroutes (zie paragraaf 2.1). Daarnaast zijn er meldingen van dumpafval in de buitengebieden, vooral aan de randen van de gemeente. O.a. Staatsbosbeheer beheert deze meldingen.

In 2003 is er eenmalig vanuit een samenwerking met 8 gemeenten in Drenthe het project 'Snoeproute Drenthe' uitgevoerd. Op drie locaties op de fietsroute van Borger naar Emmen is drie keer (elke maand tijdens drie maanden) de hoeveelheid zwerfafval gemeten. Er werd enig zwerfafval gevonden (en vervolgens verwijderd), maar het totale beeld was positief (weinig afval).

8.2 Advies

Ten aanzien van monitoring komen we tot de volgende adviezen:

- Het opzetten van een structureel monitoring- en schouwstelsel. Voor- of achteruitgang van de hoeveelheid en locaties waar zwerfafval voorkomt wordt zo inzichtelijk gemaakt. Ook kun je de uitkomsten vergelijken met die van andere vergelijkbare of omliggende gemeenten.
- Bij het schouwen van de snoeproutes kan jeugd betrokken worden. Het willen bereiken van een goede schoonheidsgraad kan het later laten slingeren van zwerfafval weer tegen gaan.
- Via burgertevredenheid achterhalen hoe inwoners zwerfafval ervaren.

9. Maatwerkplan

Dit maatwerkplan brengt de belangrijkste adviezen van de afzonderlijke aspecten bij elkaar. De prioriteiten komen zo naar voren. Bij deze prioriteiten wordt ook een indicatie gegeven van de kosten en de inzet. Hiermee kan snel en efficiënt met de uitvoering van de aanpak zwerfafval worden gestart.

9.1 Conclusies

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste aanbevelingen uitgewerkt. Aandacht wordt besteedt aan de onderwerpen waar het grootste effect te behalen en daarom het meest zinvol zijn om op te pakken, de zogenaamde 'quick wins'.

Voor de specifieke situatie in de gemeente Borger-Odoorn zijn dat de onderwerpen:

- Beleid en organisatie
- Participatie
- Communicatie

Elk van de onderwerpen wordt hieronder uitgewerkt, inclusief een inschatting van de kosten en ureninzet.

Beleid en organisatie

Zwerfafval heeft op dit moment noch in de beleidsuitgangspunten, noch in de capaciteit een duidelijke plaats gekregen. Om echt met zwerfafval aan de slag te gaan, moeten capaciteit en financiële middelen ter beschikking worden gesteld. Aangezien het afvalbeleid het komend jaar opnieuw wordt vastgesteld, is dit een logisch moment om dit verder op te pakken. Het is aan te raden om zwerfafval onderdeel te laten zijn van dit nieuwe afvalbeleid. Dan kunnen er ook capaciteit en financiële middelen aan zwerfafval toegekend worden. Dit biedt mogelijkheden om op alle besproken onderdelen van de eerdere hoofdstukken meer in te zetten.

Overzicht:

Prioriteitstelling opnemen zwerfafval in afvalbeleid	Hoog
Verwacht effect	Hoog
Kostenindicatie	P.m.
Inzet	Reguliere werkzaamheden

Participatie

Tijdens de gesprekken die gevoerd zijn voor dit maatwerkplan zwerfafval, bleek dat er bij verschillende partijen uit de gemeente urgentie wordt ervaren op het gebied van zwerfafval. Daarnaast zijn verschillende betrokkenen uit de gemeente door de gevoerde gesprekken geactiveerd voor het zwerfafvalprobleem. Het is dan ook absoluut van belang om de komende periode hierop actie te ondernemen.

Deze actie kan in ieder geval tot uiting komen:

- Richting de scholen, waaronder het Esdalcollege; zij geven aan via projecten, als maatschappelijke stages van de leerlingen of via de leerlingenraad, zich in te willen zetten voor het tegengaan van zwerfafval in de schoolomgeving en bij de schoolroutes.
- Bij de heer Van der Hoop (vrijwilliger) in de gemeente Borger; hij wil ondersteunen in projecten over zwerfafval, met name wanneer deze ook op de jeugd betrekking hebben.
- Richting de winkeliers, zij ervaren direct de overlast en hebben belang bij een schone en nette omgeving van hun winkel.
- Met de boswachterij, die ook bereid is om actie te ondernemen om de gemeente Borger-Odoorn en dan met name het buitengebied schoner te houden.
- Tot slot in samenwerking met het sociale werkgelegenheidsproject in het dorp Nieuw-Buinen. Hun prachtige initiatief kan als voorbeeld dienen voor andere dorpen en mogelijk zelfs uitgerold worden.

Het is verstandig om contacten te onderhouden met al deze partijen. Maar vooral ook om als gemeente initiatief te nemen om de verschillende partijen nader tot elkaar te brengen. Uit de gesprekken bleek dat zij bereid zijn om gezamenlijk actie te ondernemen. De gemeente kan het laatste zetje in de richting geven en zorg dragen voor de continuering ervan.

Prioriteitstelling initiëren participatie	Zeer hoog
Verwacht effect	Zeer hoog
Kostenindicatie	€ 2.000 per jaar
Inzet	In opstartfase 10 mandagen per jaar, daarna jaarlijks 5 mandagen

Communicatie

Er is al enige communicatie rond zwerfafval. De gemeente kan zich echter meer inspannen om deze meer structureel, meer ludiek en meer afgestemd op de doelgroep in te zetten. Dit vergroot de eenheid en effectiviteit (door herhaling wordt de boodschap onthouden). Een medewerker van de communicatieafdeling kan hierin mogelijk behulpzaam zijn.

Daarnaast is gebleken dat er verschillende partijen zijn die graag samen met de gemeente willen optrekken, waaronder de boswachterij en het Esdalcollege (en mogelijk ook Albert

Heijn in Borger). Ga samen met hen aan de slag, laat hen zelf ook projecten bedenken en oppakken en faciliteer als gemeente door ze via communicatie in het zonnetje te zetten.

Maak ook gebruik van de instrumenten en communicatiemiddelen die al beschikbaar zijn. Gemeente Schoon biedt goede oplossingen voor de communicatie naar gemeenten toe (www.gemeenteschoon.nl). Borger-Odoorn kan bij Gemeente Schoon gratis campagnemateriaal opvragen over zwerfafval en dit onbepakt inzetten. Hiermee neemt de gemeente een belangrijke stap in de goede richting. De middelen kunnen op zo veel mogelijk manieren en locaties ingezet worden om te laten weten dat zwerfafval niet getolereerd wordt en dat het voorkomen van zwerfafval bijdraagt aan de leefbaarheid van de wijk. Gemeente Schoon heeft zelfs communicatiemiddelen voor verschillende doelgroepen beschikbaar.

Prioriteitstelling inzetten op communicatietraject	Zeer hoog
Verwacht effect	Hoog
Kostenindicatie	Geen
Inzet	5 mandagen per jaar

9.2 Vervolgtraject

Vanuit dit adviesrapport is het van groot belang om nu en bij voorkeur op korte termijn stappen te zetten richting een vervolgtraject. Met name voor het onderdeel participatie zijn verschillende mensen nu geactiveerd, het is zonde om dit weer weg te laten zakken. Communicatie kan zijdelings opgepakt worden en is iets waar structureel aandacht voor moet komen. De stap richting zwerfafval integraal opnemen in het afvalbeleidsplan laat tot volgend jaar op zich wachten, maar is er niet minder belangrijk om.

10. Bijlagen

Bijlage 1: Betrokkenen

Bianca de Rijk, beleidsmedewerker afvalbeleid, gemeente Borger-Odoorn

Hildo Vogelzang, opzichter, gemeente Borger-Odoorn

Jos de Graaf, boswachter, Staatsbosbeheer

Hans Teunissen, bedrijfsleider, Albert Heijn Borger

Rob van der Hoop, betrokken inwoner, Drouwen

Bram Klok, directeur Esdalcollege, Borger

Bijlage 2: Gespreksverslagen

Overleg zwerfafval gemeente Borger-Odoorn

28 februari 2012

Aanwezig: Jos de Graaf (Staatbosbeheer), Lourens Aalders en Mundel van Wezenbeek (Synthese adviesgroep)

Sinds enkele jaren is er Diftar, op basis van gewicht, in de gemeente Borger-Odoorn. Bij de invoering was men bang dat dit meer zwerfafval in de bossen zou opleveren. Vanuit de gemeente is toen de toezegging gedaan dat al het illegaal gestorte afval in de bossen opgehaald wordt door of namens en op kosten van de gemeente. Deze afspraak houden ze zich nu nog steeds keurig aan.

De laatste tijd is een afname te zien in de hoeveelheid illegaal gestort afval.

Echter met uitzondering van het groenafval (potgrond, tempex, resten van hennepkwekerijen), dit komt nog steeds vaak voor. Vooral in het westen van boswachterij Odoorn. Meestal wordt dit door de boswachters uit elkaar gehaald en vervolgens alsnog in de natuur achter gelaten voor afbraak.

Het aantal vuilnisbakken in de bossen is drastisch verminderd. Eerder waren er wel 65 vuilnisbakken in de bossen aanwezig. Net na de invoering van Diftar moesten deze ook steeds geleegd worden. Nu zijn dit er nog maar 3. Dit zorgt ook voor een flinke tijdsbesparing: per week van 10 uur afval opruimen naar 2 uur.

Het meeste zwerfvuil wordt nog gevonden op de fietspaden die gebruikt worden door schoolgaande kinderen. Bijvoorbeeld van Exloo naar Emmen op de Exloërzandweg en van Borger naar Emmen op de Odoornestraat. Het zwerfafval bestaat hier voornamelijk uit petflesjes en blikjes.

De meeste kansen om het zwerfafval te voorkomen liggen volgens Jos de Graaf in de (juiste) opvoeding van kinderen. Scholen zouden hieraan aandacht moeten besteden. De boswachters spreken sporadisch ook de kinderen aan. Vooral vanuit een opvoedkundige stijl. Er zijn wel enkele boswachters die mogen bekeuren, dit kan echter alleen wanneer op heterdaad betrapt wordt. Ze kiezen hier alleen voor wanneer ze iemand al vaker in de fout hebben zien gaan.

Net na de invoering van Diftar hebben de plaatselijke politieke partijen een tijd zwerfafval opgeruimd in de bossen. Daarna enkele verenigingen, waaronder NLTO en de Lionsclub. Dit is na enige tijd dood gebloed. Het zou volgens Jos de Graaf een goed idee zijn om klassen van scholen dit te laten doen.

De gemeente Borger-Odoorn heeft een milieustraat in Tweede Exloërmond. Groenafval is hier net zo duur als restafval, volgens Jos de Graaf zou dit goedkoper kunnen zijn. Snoeiafval wordt echter, wanneer je belt en het aan de weg zet, gratis opgehaald en vervolgens verwerkt in de snippermachine.

Overleg zwerfafval gemeente Borger-Odoorn

Aanwezig: Bianca de Rijk (Gemeente Borger-Odoorn), Lourens Aalders en Mundel van Wezenbeek (Synthese adviesgroep)

De gemeente Borger-Odoorn doet altijd mee aan de landelijke opschoondag in maart. Hiervoor komen ook allerlei oproepen in de krant om inwoners aan te sporen hieraan mee te werken.

De respons hierop is echter zeer beperkt, slechts drie verenigingen hebben zich aangemeld. Een idee is om dit ludieker aan te kleden, bijvoorbeeld door middel van een strooptocht (naar zwerfafval) met de boswachterij.

De reiniging gebeurt periodiek. De gemeente heeft hiervoor een eigen veegmachine. Ambtenaren vanuit de reiniging zijn: Paul van Houten (teamleider buitengebied), Jan Mooiman en Hildo Vogelenzang (opzichters).

Op dit moment wordt er door de gemeente niet gehandhaafd op zwerfafval. De huidige handhavers hebben het hiervoor te druk. De politie doet dit soms wel. In de toekomst komen er echter weer milieuhandhavers in de gemeente Borger-Odoorn, dan kan dit ook beter opgepakt worden.

De communicatie rond zwerfafval loopt nu volledig via het NME bij (basis)scholen. Dit jaar is er ook een project bij over zwerfafval.

Daarnaast zijn er soms ook oproepjes of voorlichting in de krant.

Er is geen monitoring op het gebied van zwerfafval. Dit is iets waar de raad vanwege de keuze voor diffar op gewicht niet achter staat.

Er is veel bladafval in de gemeente. Hiervoor worden bladkorven geplaatst.

Overleg zwerfafval gemeente Borger-Odoorn

28 februari 2012

Aanwezig: Bianca de Rijk (Gemeente Borger-Odoorn), Lourens Aalders, Mundel van Wezenbeek (Synthese adviesgroep) en Rob van der Hoop

De heer van der Hoop is inwoner van de gemeente Borger-Odoorn (Drouwen). Hij assisteert maatschappelijke stages met werken in de natuur. Hij werkt veel met kinderen en scholieren. Hij is er altijd op gericht om kinderen te leren niets achter te laten in de natuur.

Vooraf op de schoolroutes en bij de Albert Heijn merkt hij dat er veel zwerfafval is. Er zijn nergens blikvangers waar de leerlingen hun afval kwijt kunnen. Hij spreekt jongeren er op aan om het afval bij zich te houden tot het in een afvalbak kan. Ook is hij eerder bij de school (Esdalcollege) geweest om dit te bespreken. In een klas heeft hij toen voorlichting gegeven. De heer van der Hoop merkt dat het helpt om jongeren op hun gedrag aan te spreken.

Suggestie: de laatste week van voor basisschoolleerlingen in groep 8 is vaak weinig te doen. Deze week zou gebruikt kunnen worden voor een zwerfafvalproject (opruimen en voorkomen). Het geleerde hieruit nemen ze ook mee naar de middelbare school.

Bij de Albert Heijn zouden door de winkel meer afvalbakken geplaatst moeten worden. Zodat jongeren hier hun afval meteen gemakkelijk kwijt kunnen.

Helaas zijn er naast de heer van der Hoop geen actieve inwoners in de gemeente die zich inzetten voor zwerfafval. Ook op oproepjes wordt niet gereageerd.

Overleg zwerfafval gemeente Borger-Odoorn

Aanwezig: Hans Teunissen (Albert Hein Borger), Lourens Aalders en Mundel van Wezenbeek (Synthese adviesgroep)

In het gebied rond Albert Heijn is enige sprake van zwerfafval. Er is een vooringang (aan de straatzijde) en een achteringang (aan de parkeerplaatszijde).

Het zwerfafval door-de-weeks is vooral afkomstig van scholieren die voor en tijdens hun lunch komen winkelen bij de AH, en ligt dan meestal aan de straatkant.

's Avonds en in het weekend wordt vaak door jeugd de nis bij de achteringang gebruikt en wordt rotzooi achtergelaten.

Elke ochtend ruimt een medewerker van de AH dit op, en af en toe ook gedurende de dag, bijvoorbeeld wanneer de winkelwagens worden teruggebracht door medewerkers van AH.

AH wil graag meer prullenbakken bij de ingang, echter kunnen deze niet zelf plaatsen aangezien het openbaar terrein is. Ook de ruimte die nu wordt ingenomen door bloembakken en fietsen, kan beter benut worden met afvalbakken (de route naar de siersteen biedt daarvoor nu geen ruimte / doorgang).

Overleg zwerfafval gemeente Borger-Odoorn

14 maart 2012

Aanwezig: Hildo Vogelzang (Gemeente Borger-Odoorn), Lourens Aalders en Mundel van Wezenbeek (Synthese adviesgroep)

Er is eerder iemand actief geweest die zwerfafval ophaalde in de gemeente Borger-Odoorn. Door overlijden is dit gestopt, en er is geen vervanger gekomen. Het ophalen van zwerfafval en –vuil is geen (in begroting) vastgelegde taak binnen de uitvoering. Dit gebeurt af en toe, maar niet structureel.

Het Esdalcollege heeft vorig jaar een keer een actie gevoerd op de omgeving van de school schoon te prikken. Daarnaast doen sommige kleine dorpen soms mee aan de landelijke opschoondag.

Er komen af en toe meldingen binnen. Dit betreft vooral groot afval. De rand van de gemeente en de visvijver betreffen de meeste meldingen.

Groenafval is vooral in de berm of het bos.

Daadwerkelijk zwerfafval (blikjes, flesjes, verpakkingen) komt het minste voor. Dit is te vinden langs de schoolroutes.

Er zijn maar weinig afvalbakken in de gemeente, echter is dit een bewuste keuze. Ze worden vaak gebruikt als stortbak: huisvuil wordt erin gedumpt.

Er zijn in het verleden twee toezichthouders geweest die zich bezig hielden met (zwerf)afval. Zij spraken de 'plegers' aan en activeerden tot opruimen. Inmiddels zijn zij beiden met de VUT. Er is nu geen BOA. Deze is wel nodig en komt mogelijk dit jaar.

In ieder geval behoorlijke terugloop in buitendienst: van 86 fte naar 50 fte, waarvan 41 fte buitenruimte (groenonderhoud), deel wordt werk uitbesteed.

Het afval brengpunt binnen de gemeente wordt goed bezocht. De kosten zijn hier op gewicht, gebruik wordt bijgehouden via afvalpas, en dit wordt (half)jaarlijks verrekend met het huisvuil.

Het is overigens niet de goedkoopste oplossing.

Daarnaast zijn er takkenophaalroutes / versnipperacties. En eens per jaar een paasvuur.

Voor wat betreft vergunningen van bedrijven, waaronder campings / campingboerderijen: er is een bedrijfscontactpersoon binnen de gemeente die daar meer van weet: Derk Jan Haan.

Verantwoordelijke wethouder: Wil Luchjenbroers

Overleg zwerfafval gemeente Borger-Odoorn

21 maart 2012

Aanwezig: Bram Klok (Esdalcollege), Mundel van Wezenbeek (Synthese adviesgroep) en Rob van der Hoop

Door het Esdalcollege wordt ervaren dat het gebied rond de school te maken heeft met zwerfafval. De heer Klok merkt dit zelf, maar heeft ook enkele keren dit gehoord van omwonenden. Meldingen die binnen zijn gekomen, hebben betrekking op het tussenportaal bij bejaardenhuis de Ieme en de snackbar.

Het Esdalcollege heeft in het verleden al wel actie ondernomen om zwerfafval (althans dat deel dat door leerlingen wordt veroorzaakt) te voorkomen:

- Leerlingen uit het eerste en tweede jaar mogen de school en het schoolplein niet verlaten tijdens de pauze. Dit mogen de leerlingen in het derde en vierde jaar pas.
- Enkele jaren geleden is er een actie geweest waarbij docenten al het zwerfafval uit de omgeving op raapten en in de kantine neerlegden. Dit veroorzaakte een enorme berg (stinkend) afval in hún kantine. De leerlingen werden er zo ludiek op gewezen dat zwerfafval in je eigen omgeving als vervelend wordt ervaren.
- Het Esdalcollege laat leerlingen met straf(werk) soms de omgeving schoonprikken. Ze hebben hiervoor de benodigde voorzieningen als prikkers.

Tevens ziet de heer Klok mogelijkheden om in de toekomst de leerlingen meer bewust te maken van de zwerfafvalproblematiek en dit zo te voorkomen:

- Het plaatsen van vangnetten om zwerfafval dat leerlingen onderweg kwijt willen op te vangen. Zelfs wanneer de leerlingen hun afval eraanast gooien, zorgt dit nog voor een opeenhoping van afval en kan de gemeente dit gemakkelijk ophalen.
- Er zijn mogelijkheden dat een boswachter of opzichter iets komt vertellen over zwerfafval, bijvoorbeeld tijdens de biologielessen.
- Een schoonmaakactie van de omgeving kan eventueel ingezet worden als een maatschappelijke stage in het eerste of tweede jaar.
- Veel leerlingen zijn zich niet bewust van wat ze allemaal weg gooien. Dit bleek ook uit de kantine actie. Bewustwording kan gestimuleerd worden door foto's of filmpjes, bijvoorbeeld gemaakt door handhavers of buurtbewoners. Hierop is aantoonbaar te zien wat welke leerling weggooit.
- Troep maakt troep. Een schone omgeving nodigt minder uit tot weggooien. Opruimen dus!
- Een opprikactie combineren met een financiële vergoeding vanuit de gemeente. De leerlingen de hele omgeving laten schoonprikken (waarbij elke leerling verantwoordelijk is voor een deel van zijn/haar schoolroute). Voor elke 10 kg ingeleverd zwerfafval een kleine vergoeding (bijvoorbeeld €1,-) ter beschikking stellen.
- In gesprek gaan met de leerlingenraad. De leerlingenraad het probleem voorleggen (via Trijny Bottinga). Hen vooral zelf mee laten denken over oplossingen. Zodat zij richting de andere leerlingen hun eigen of een van bovenstaande oplossingen aandragen.
- Een zwerfafvalproject oppakken met alle scholen uit Borger-Odoorn (of eventueel zelfs met enkele buurgemeenten zoals Emmen) samen oppakken. Hiervoor is meteen al een concrete mogelijkheid: 23 april is er op het Esdalcollege een feest, waarbij alle scholen aanwezig zijn. Er worden hier verschillende workshops georganiseerd, vooral gericht op het voorkomen van overmatig alcoholgebruik door jongeren. De heer Klok geeft ruimte

voor een workshop over zwerfafval, georganiseerd door bijvoorbeeld (een combinatie van) de boswachter, een handhaver of een vuilnisman.

Bij mogelijke vervolgprojecten om zwerfafval tegen te gaan, wil de heer Van der Hoop zijn medewerking verlenen.